

Krzysztof Osiński

Bydgoszcz wojskowa.
Szkice z dziejów garnizonu bydgoskiego
od czasów najdawniejszych do współczesności,
red. Albert S. Kotowski,
Sławomir Sadowski, Bydgoszcz 2017, ss. 405
– recenzja

W każdym państwie wojsko pełni istotną, choć często nie do końca docenianą, a nawet dostrzeganą przez społeczeństwo rolę. Większość osób zawęża ją najczęściej tylko do działań militarnych, tymczasem siły zbrojne funkcjonują również w czasie pokoju, wnosząc ogromny wkład w życie gospodarcze, polityczne, kulturalne, sportowe, a nawet architektoniczne społeczności, wśród której przebywają.

Staraniem Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy ukazała się niedawno ciekawa publikacja, która uzupełnia naszą wiedzę na temat różnych aspektów działalności wojska, zawężając jednak zakres prezentacji tego zagadnienia do terenu funkcjonowania garnizonu bydgoskiego. Dla mieszkańców miasta nad Brdą jest ona niewątpliwie istotna, ponieważ publikacji na ten temat nie ma zbyt wiele.

Książka liczy 405 stron, składa się z dwóch części, w których zamieszczono łącznie kilkanaście tekstów poświęconych szeroko rozumianej tematyce wojskowej w Bydgoszczy. Autorami są głównie pracownicy Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz Muzeum Wojsk Lądowych, ale nie tylko, odnaleźć wśród nich można również autorów zewnętrznych.

Przybliżając zawartość tomu, wspomnieć należy, że na publikację składa się wstęp oraz 15 tekstów. Dla uatrakcyjnienia książki do tekstów dodano liczne zdjęcia, ilustrujące różne aspekty działalności bydgoskiego garnizonu na przestrzeni dziejów. Zdjęcia, dodajmy ciekawe, nie zawsze zachwycają jakością. W tym aspekcie słowo krytyki należy się wydawcy, który mając w swoim zasobie

wykorzystane w książce ilustracje, zamiast zeskanować je w dużej rozdzielczości, wykorzystał tzw. podglądówki w małej rozdzielczości, w efekcie uzyskując efekt odbiegający od oczekiwanego, a zarazem możliwy do osiągnięcia w łatwy sposób. Mam nadzieję, że w przyszłych publikacjach wydawca uniknie tego typu sytuacji, przez co czytelnicy będą mieli możliwość podziwiania ilustracji znacznie lepszej jakości.

W dziale pierwszym, zatytułowanym „Dzieje garnizonu bydgoskiego”, zamieszczono łącznie 7 tekstów stanowiących chronologiczną opowieść o wojsku i jego związkach z miastem. Autorem pierwszego z nich jest Tomasz Nowakowski, który omawia najdawniejsze czasy, swój tekst finalizuje opisem końca XV w. Kolejny artykuł stanowi jego logiczną kontynuację, dotyczy bowiem wieku XVI i kończy się na roku 1815. Jego autorem jest Zbigniew Zyglewski z UKW. Autorem tekstu o szeroko rozumianym XIX w. jest Albert S. Kotowski. Swoją opowieść doprowadza on do końca I wojny światowej, a więc do 1918 r. Z kolei Włodzimierz Jastrzębski omawia dzieje bydgoskiego garnizonu w okresie międzywojennym, gdy całkowicie zmienił on swój charakter, ponieważ po zakończeniu I wojny światowej dla Polaków zakończyły się zabory i odzyskali własną państwowość. Zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego Bydgoszcz została przyłączona do odrodzonego państwa polskiego w 1920 r. i od tej pory stacjonowały w niej jednostki Wojska Polskiego, wpływające wydatnie na dzieje i rozwój miasta nad Brdą aż do wybuchu II wojny światowej. Okres wojny i okupacji to kolejna zmiana. Funkcjonowanie okupacyjnego garnizonu niemieckiego przybliży Krzysztof Drozdowski. Dwa ostatnie teksty pierwszej części książki są autorstwa Sławomira Sadowskiego. W pierwszym z nich przybliży on funkcjonowanie bydgoskiego garnizonu w okresie Polski Ludowej, czyli w latach 1945-1989. Kolejny tekst stanowi próbę przybliżenia dziejów bydgoskiego garnizonu w czasie po upadku komunizmu.

Drugą część książki zatytułowano „Jednostki wojskowe, infrastruktura, wpływ garnizonu na życie miasta, biografie”. Składają się na nią teksty 8 autorów prezentujących wojsko w Bydgoszczy w nieco węższym, bardziej szczegółowym ujęciu. Marek Zwiefka opisuje bydgoską architekturę wojskową, swoją prezentację kończy na 1989 r. Albert S. Kotowski z kolei przybliży przebieg odbywającej się w dniach 28-30 czerwca 1913 r. uroczystości z okazji setnej rocznicy istnienia jednostki Regimentu Piechoty nr 14 Graf Schwerin. Z tekstu Marka Holaka dowiemy się wiele o funkcjonowaniu w międzywojennej Bydgoszczy jeździectwa wojskowego, a w następnym artykule Krzysztofa Drozdowskiego przeczytamy, jaki przebieg miał jeden z konkursów wojskowych orkiestr dętych w 1923 roku. Łukasz Nadolski przybliży w swoim tekście zniszczenia wojenne Bydgoszczy

związane z walkami o miasto w 1945 r. Dwa ostatnie teksty dotyczą personalistów: Sławomir Sadowski napisał o bydgoskiej generalicji z okresu międzywojennego, natomiast w publikacji Joanny M. Iwaszkiewicz odnajdziemy informacje o generałach z czasów Polski Ludowej.

Zwieńczeniem tomu są wspomnienia kapelana szpitala wojskowego i wikariusza garnizonu bydgoskiego ks. płk. w st. spocz. Tadeusza Łukaszczyka z lat 1992-1993. Z pewnością stanowią one ciekawe źródło do dziejów wojska, ale również Bydgoszczy z początku lat 90. XX w. Być może historycy znajdą w nich interesujące dane, trochę jednak szkoda, że wspomnienia te zostały zanonimizowane, dla uważnego obserwatora historii końca XX w. zabieg ten nie stanowi jednak przeszkody w ustaleniu personalistów opisywanych osób.

Mimo że niektórzy autorzy nie zdołali uniknąć błędów (choćby mylenie Armii Czerwonej z Armią Radziecką, twierdzenie, że już w 1945 r. istniała PZPR itp.), nie wykorzystali wszystkich źródeł i literatury, a także dopuścili się przedstawiania lub interpretacji niektórych wydarzeń historycznych w sposób mogący wzbudzać kontrowersje (szczególnie w odniesieniu do okresu po 1945 r.) książka ma sporą wartość poznawczą. Niedociągnięcia to w dużej mierze efekt dotychczasowych zaniedbań badawczych przyczyniających się do tego, że w zakresie wiedzy o wojsku istnieje wciąż wiele białych plam.

Zachęcam wszystkich do zapoznania się z tą interesującą publikacją. Lokalnych historyków motywuję natomiast do badania historii bydgoskiego garnizonu, ponieważ w obrębie tego zagadnienia jest jeszcze wiele nieopisanych wątków. Wszystkie są niewątpliwie ciekawe, ale również ważne dla dziejów naszego miasta.

